

Duhovno glazbeno stvaralaštvo Franje Lučića

Sebastijan Golenić, Zagreb

Kad govorimo o duhovnom stvaralaštvu Franje Lučića, onda ga želimo prvenstveno prikazati kao crkvenog skladatelja. Pokušat ćemo rekonstruirati njegov duhovni profil, dohvatiti temeljnu odrednicu koja pokazuje put kretanja i gledanje "sub quo" je bio baš on prisutan kao skladatelj na crkvenom području.

Da je Lučić bio "homo ecclesiasticus" (kao čovjek koji se aktivno osjećao vjernikom) proistječe sigurno još iz njegova roditeljskog doma kao i nezaobilazni utjecaj ujaka Josipa Pucekovića, župnika u Dubrancu, kod kojeg je mali Franjo boravio, ministrirao i završio pučku školu. Sa 9 godina on svira u crkvi. Kao obrazovani glazbenik on će kasnije biti orguljaš kratko u katedrali, te crkvi sv. Katarine u Zagrebu, i tom će zboru posvetiti nekoliko svojih skladbi. Nije možda ni slučajno da kao 15-godišnji mladić piše i svoju prvu skladbu *Tantum ergo*, a s 20 godina i prvu skladbu za orgulje. Osim toga na njegov duhovni profil utjecali su i njegovi učitelji Franjo Dugan st., Ćiril Junek i Vilko Novak. Važno je napomenuti, da se Lučić aktivno uključuje u nadahnuti cecilijanski pokret početkom stoljeća, kao i nastojanja oko oživljavanja starih crkvenih pjesama, "crkvenih korala", sakupljanje i širenje izvornih, te stvaranja novih u narodnom duhu.

Od 137 njegovih sačuvanih skladbi više od polovice pripada području crkvene glazbe. Vjerujem da je njegov osobni stav i opredjeljenje za duhovne vrijednosti, rezultiralo i skladateljskim radom na crkvenom području.

Htio bih pripomenuti da o Franji Lučiću kao crkvenom skladatelju ne postoji previše literature. Prvi ozbiljan pokušaj ostvarila je slušateljica Instituta za crkvenu glazbu Elza Rapp diplomskom radnjom *Franjo Lučić kao crkveni skladatelj*, (Zagreb, 1967), te Zlatko Prister, *Život i djela Franje Lučića*, također diplomskom radnjom na Muzičkoj akademiji 1970. Ostali, kao J. Barlè ("Sv. Cecilija", mart-april 1931. str. 61) M. Leščan ("Sv. Cecilija" 1969. br. 4) te I. Malinka, *In memoriam* ("Sv. Cecilija" 1972, 1) pisali su prigodice o Lučiću bez posebne raščlambe njegova duhovnog stvaralaštva. Ostali autori koji su se bavili Lučićem, činili su to pod drugim vidom.

Franjo Lučić — crkveni skladatelj

Stvaralaštvo ovoga područja podijelili su dosadašnji autori na nekoliko segmenata, te ćemo se i mi toga držati. Podijelili su ga u četiri područja:

1. Pučke i manje zbarske skladbe,
2. Moteti i skladbe većeg opsega,

3. Mise,
4. Skladbe za orgulje.

Autorica diplomske radnje E. Rapp ponudila je još jednu podpodjelu u tri vrste Lučićevo crkveno skladateljstvo:

- a) strogo liturgijske skladbe,
- b) duhovne skladbe,
- c) nabožne skladbe.

Čini se, da je prva varijanta logičnija u podjeli rada, te ćemo se držati iste.

1. Pučke i manje zbarske skladbe

U ovo područje ubraja se oko 40-tak popjevaka koje je autor napisao za različite zgrade ili na zamolbu pojedinih župnika. Sve one predstavljaju stanovito osvježanje u dinamičnom zamahu cecilijanskih nastojanja oko obnove pučke crkvene popijevke i vraćanja njezina digniteta. Bilo bi nemoguće raščlaniti sve napisane pjesme, te ćemo spomenuti barem one koje su se zadržale gotovo do danas i postale prave pučke popijevke. To su *O silni, jaki Bože*, *O Isuse izranjeni*, *Tantum ergo* s latinskim tekstom a kasnije s hrvatskim. Sve tri popijevke našle su i svoje mjesto u najnovijoj crkvenoj pjesmarici *Pjevajte Gospodu pjesmu novu*. Sigurno su i ostale popijevke zadržale svoju vrijednost autoritetom skladatelja i prikladnošću vremena u kojem su nastale. No II. vatikanski sabor postavio je nove zahtjeve i u svezi crkvene pučke popijevke. Lučićeve crkvene popijevke inspirirane su narodnim motivima i sadržavaju često folklorne elemente, što ih izdiže iznad svake prosječnosti. Njihova je izražajnost potpomognuta vještom harmonizacijom koja je koristila obilato alteracije, što je uostalom bila i manira onog vremena (Dugan, Canjuga, Kolb, Tačlik i dr.). U formalnom obliku one su dvodjelne ili trodjelne: A-B ili A-A-B ili A-B-A. One, dakle, predstavljaju trajnu vrijednost vođenjem jednostavne melodije i ritmom kojim diše pučka duša vjernika.

2. Moteti i skladbe većeg opsega

Pod ovim naslovom E. Rapp navodi 15 skladbi, koje će kasnije navoditi svi autori koji spominju duhovni opus F. Lučića (Z. Prister, L. Treščec-Bobetko i V. Huzjak). Amo pripadaju uglazbljeni strogo liturgijski tekstovi, a prevladava *Molitva Gospodnja-Očenaš*, te tekstovi vezani za kult Bogorodice: *Ave Maria*, *Zdravo Marijo*, *Stabat Mater*, *Kraljice neba* i *Litanije lauretanske*.

Vrlo je zanimljiva skladba s naslovom *Pet moteta-Psalmi*, na hebrejski tekst, napisani 1932. Sačuvana su

samo tri dok su dva izgubljena. Ovim opusom Lučić podsjeća na majstore iz XVI. st. i u njemu jednostavnim izražajnim sredstvima znalački predstavlja glazbu uzvišenu i snažna djelovanja. Tu je i skladba *Svetom Ćirilu i Metodu* napisana na tekst D. Domjanića, skladana 1925. godine.

U četiri varijante uglazbljena je molitva *Očenaš* za zbor i orgulje kao i efektni *Očenaš* za bas solo i orgulje. Na temu marijanskih tekstova spominjemo *Ave Maria*, onu za tenor, violinu i orgulje, skladanu 1922. izvedenu prvi puta u V. Gorici, za koju E. Rapp kaže da "spada među najbolje takove vrste u hrvatskoj glazbenoj literaturi."

3. Mise

Da Lučić nije prečesto posizao za Ordinarijem mise kao mogućnošću inspiracije ili nekoga unutarnjeg poticaja, to svjedoči mali broj upravo takve vrste skladbi u njegovom skladateljskom radu. Skladao je tek četiri mise. Potrebno je pretpostaviti, da je skladanje mise zahtijevalo i određene informacije, i postavke cecilijanskih odrednica, kad se zna kakve su se mise pjevale po našim crkvama do tog vremena. Nisu zanemarivi primjeri europskih cecilijanaca, koji pokušavaju oblikovati novi stil upravo u toj formi. Osim toga, naši se cecilijanci nisu htjeli prepustiti imitiranju onda poznatih skladatelja cecilijanskog pokreta u Europi, kao što su F.X. Witt, M. Haller, P. Griesbacher, L. Perosi, L. Refice i dr. Upravo je i ova forma trebala niknuti iz iskonske potrebe narodnog bića i biti prožeta duhom bezimnog narodnog genija, što je bila želja naših cecilijanaca.

Moramo napomenuti, da upravo iz tog razdoblja, pa i kasnije, nemamo preveliki broj misa u većoj i bogatijoj formi, možda upravo iz rečenih razloga. Čini mi se, u to vrijeme da K. Kolb i S. Prepek predvode brojem skladanih misa.

Prvu misu skladao je Lučić 1912. godine. Naime, odbor cecilijanskog društva raspisuje natječaj za latinsku misu. Za osam dana napisao je ovu misu pod naslovom *Missa solemnis u As-duru*, za mješoviti zbor i orgulje, te od istog društva prima i nagradu. Izvedena je iste godine u zagrebačkoj katedrali, dirigirao je Filip Hajduković, onašnji upravitelj kora. Još jedna značajnija izvedba ove mise bit će mnogo kasnije, 1941. s dirigentom M. Pozaićem također u katedrali.

Prožimanjem homofonih i polifonih elemenata, znalačkim tretiranjem zbora i orgulja, Lučić je stvorio efektno djelo.

1920. napisana je druga misa u C-duru za mješoviti zbor i orgulja. Tiskana je u Lučićevoj pjesmarici, ali bez pratnje orgulja. *Slava* i *Vjerovanje* imaju skraćeni liturgijski tekst, kako je bilo uobičajeno u to vrijeme. Ova je misa koncipirana veoma jednostavno u odnosu na ritmičku i harmonijsku fakturu. Upravo je zato tiskanjem u pjesmarici autora i ponudena iole spremnijem zboru da je otpjeva.

Treća je misa s naslovom *Hrvatska misa u c-molu*, za mješoviti zbor, napisana 1924. Prvi je put izvedena na zagrebačkoj radio stanici 1931. 1924. tiskana je u prilogu "Sv. Cecilije". Sadrži skraćeni liturgijski tekst *Slava* i *Vjerovanja*. To je homofona misa s mjestimičnim imitacijama.

Najvrijedniji opus na području misa je *Misa Eucharistica jubilaris u Es - duru*, za puhački orkestar i mješoviti zbor, skladana 1940. godine. Bila je namijenjena proslavi Euharistijskog kongresa u Zagrebu. No zbog ratnih prilika nije izvedena, te je Lučić odlučio napisati orguljsku pratnju, i tek 1943. je izvedena u bazilica Srca Isusova u Zagrebu. Te je godine ova misa nagrađena nagradom općine grada Zagreba kao jedno od najboljih djela hrvatskih skladatelja. Pod vodstvom M. Pozaića 1944. izvedena je misa u HGZ-u da bi opet bila nagrađena nagradom udruženja kompozitora.

A. Vidaković je ovako prokomentirao ovaj Lučićev opus: "Teško je reći, koji je dio mise uspjeliji, jer svaki predstavlja cjelinu za sebe, dok svi opet zajedno odaju jedan duh i jedan stil vlastit samo Lučićevom shvaćanju i tehnici skladanja. Na svaki način velika je prednost ovog djela, što je svaka glazbena misao jasna, zaokružena, zdravo harmonički postavljena, da pjevači već nakon prvog pokusa bez poteškoća mogu shvatiti što i kako treba da izvedu ..." Nadalje kaže Vidaković: "Ne možemo a da ne preporučimo svim našim vještim crkvenim zborovima, jer je djelo doista vrijedno da bude na rasporedu ne samo koncerata nego i svakodnevnih praktičnih izvedaba za vrijeme svetih liturgijskih obreda ..." ("Sv. Cecilija", svibanj-lipanj, 1943. str. 100) I ova misa pokazuje da je Lučić vješt kontrapunktičar, koji vlada zvučnim gradacijama, impresivnim i efektnim stavcima, te ovaj opus predstavlja djelo velike duhovne vrijednosti.

Zaključak

U zaključku navedenih triju područja skladateljskog rada Franje Lučića, treba još jednom istaći da bi područje duhovne i crkvene glazbe bez njegove prisutnosti bilo sigurno osiromašeno. Još jednom citiram autoricu E. Rapp, koja tvrdi: "Profesor Franjo Lučić pisao je emocijom vjere, pedagoškog iskustva i znanjem umjetnika ..." (ista str. 48). Kao najuspjelija Lučićeva djela na području crkvene glazbe izdvaja dvije mise, *Misu u Es-duru* i *As-duru*. "On je za crkvenu glazbu učinio mnogo, jer je pisao u duhu naroda i potrebe crkvenih zborova. Većina njegovih djela su odraz narodne tematike, mada bez izvornih citata. Lučićeva muzička misao je homofona, iako je obrađena polifonim oblicima ima jasnu harmonijsku podlogu homofone zamisli" (ista, str. 49). Lučić ostaje skladatelj jedinstvenoga i vlastitog stila. "Svako njegovo djelo ima jasan idejni potez iz kojeg izbija u prvom redu vjera, zatim umjetnost i znanje" (ista, str. 50).

Lučićeva pjesmarica

Crkvena pjesmarica za srednje i učiteljske škole, priredio prof. Franjo Lučić, Zagreb, tisak i naklada knjižare St. Kugli, naslov je zbirke crkvenih popjevaka koje

je Lučić ponudio kao osvježenje ondašnjim učiteljskim školama. U predgovoru iznosi kratku povijest naše pučke crkvene popijevke, te cecilijanskog pokreta kod nas od 1906. godine. Njegova je zadaća "vratiti hrvatskom narodu njegovu lepu crkvenu pjesmu, koja je po duhu crkvena, a po karakteru hrvatska ..." Da je Lučić dugo-ročno razmišljao o prikladnijoj pjesmarici kao potrebi svog vremena, navodi on sam: "I ova je pjesmarica rezultat tridesetgodišnjeg rada društva "Sv. Cecilije". Intenzivno je pratio razvoj pučke crkvene popijevke koja mora biti dostupna svakome.

Za upotrebu ondašnje liturgije, Lučić je pjesmaricu podijelio na mise (tri su mise, dvije s hrvatskim tekstom te koralna osma), pjesme prije podizanja, poslije podizanja, za pokojničku misu, adventske pjesme, božićne pjesme, korizmene pjesme, uskrsne pjesme, za prosne dane, za spasovo, za duhove, za tijelovo, svetootajstvene pjesme, presvetom srcu Isusovu, blaženoj Djevici Mariji, svetima i dodatak koji sadrži sedam popjevaka s *Lijepom našom*.

Ova je pjesmarica zbirka starih vrijednih pjesama ranijih i novijih autora koje su rezultirale nastojanjem cecilijanaca da se obnovi pučka crkvena popijevka.

Dajući recenziju o toj pjesmarici u "Sv. Ceciliji", Vidaković kaže: "Moram odmah istaknuti, da je to zbirka koja dolično nadomješta i Vjenčevu pjesmaricu, dapače, da je po broju pjesama i po praktičnom rasporedu nadvisuje ... Afirmira životnu vrijednost cecilijanske ideje, diše svetošću, ozbiljnošću, liturgijskim duhom i pravom glazbenom umjetnošću ..." ("Sv. Cecilija", 1943. str. 148) Smatram da Vidakovićevu komentaru nije potrebno ništa nadodati.

4. Skladbe za orgulje

Govoreći o Lučićevim skladbama za orgulje E. Rapp tvrdi da "većina djela za orgulje su izgubljena" (ista str. 51). Kompletni i sačuvani opus za orgulje obuhvaća 16 skladbi. Navodimo ih vremenski kako su nastajale:

1. *Preludij i fuga u g-molu*, najvjerojatnije prva skladba za orgulje, napisana 1906. godine koju je autor izveo u Zagrebu.

2. *Fugeta u a-molu* nastala 1906. a izvedena na koncertu učiteljske škole u Zagrebu (bez godine).

3. *Preludij i fuga u d-molu* skladana 1908. godine i iste godine izvedena.

4. *Toccata i fuga u F-duru* napisana 1909. kao ispitni rad. Fuga je tiskana kasnije u priručniku *Polifona kompozicija* (str. 209).

F. Dugan za ovu skladbu kaže: "Toccata je složena od dosta heterogenih elemenata koji se međusobno izmjenjuju i svojom raznolikošću interesiraju slušaoca ..." ("Sv. Cecilija", 1943.).

5. *Sonata u c-molu* bila je skladana 1909. a izvedena u Đakovu na ustoličenju biskupa I. Krapca. Sonata je kasnije izgubljena a fuga se nalazi u *Polifonoj kompoziciji* autora (str. 524).

6. *Legenda u a-molu* nastala je 1910. godine, kasnije izgubljena, te opet napisana po sjećanju.

7. *Koncert za orgulje i orkestar u c-molu*. Treba odmah pripomenuti da je to prvi opus takve vrsti u našoj hrvatskoj glazbenoj literaturi, kojeg je autor napisao 1913. godine. Skladba ima 3 stavka: *Preludium*, *Koral* i *Finale*. Kompozicija se odlikuje nizom virtuoznih elemenata, što svjedoči znalačko poznavanje tog instrumenta.

8. *Fantazija i fuga u c-molu*, skladana 1932. a fuga je otisnuta u *Polifonoj kompoziciji* (str. 235).

9. *Fantazija i fuga u e-molu*, nastala najvjerojatnije 1933. godine.

10. *Elegiju u f-molu* namijenio je autor kolaudaciji orgulja zagrebačke katedrale 1935. Inicijativa je potekla od Č. Dugana da se za tu zgodu izvede jedna nova kompozicija. L. Matačić je kasnije zamolio Lučića da je orkestrira, što je učinio 1939. da bi nakon toga bila javna izvedba u HGZ pod dirigentskom palicom L. Matačića. Intimniji razlog inspiracije ovoj skladbi bila je bolest autorove supruge. Početak najavljuje otužna tema praćena tremolom timpana koji slušatelja stavljaju u određeno raspoloženje.

11. Skladba pod naslovom *Koral*, manjeg je sadržaja, nastala 1943. i tiskana u prilogu "Sv. Cecilije" iste godine.

12. Iste je godine napisao *Koralnu predigru u f-molu*.

13. 1943 nastao je *Andante za orgulje*.

14. 1947. skladao je Lučić veoma nadahnutu *Fugu u G-duru* koja je tiskana u njegovoj *Polifonoj kompoziciji* (str. 198).

15. Također, 1947. nastaje i *Mala fuga u d-molu*.

16. Posljednja skladba bez oznake godine je *Preludij u c-molu*.

Zaključak

Hrvatski skladatelj Franjo Lučić ostavlja duboki pečat svog postojanja i rada posebice na području duhovne i crkvene glazbe. Vrlo je zanimljiva misao Lidije Treščec-Bobetko koja kaže: "Čjelina njegovog stvaralačkog opusa nije doživjela objektivnu kritičku analizu ..." Lidija Treščec-Bobetko, *Popis djela i glazbena ostavština Franje Lučića*, ("Arti Musices" 12/1-2, Zagreb 1981. str. 111-128). Potreban je bez sumnje intenzivniji studij njegova stvaralaštva općenito, a posebice analiza njegova rada i djelovanja na crkvenom polju. Dobro poznavanje praotaca orguljaške literature Bacha i Händla te njihova stila, bili su jaka inspiracija njegovu stvaralaštvu na tom području, sam je to i potvrdio vrsnim sviranjem orgulja.

Franjo Lučić nosio je i na području crkvene glazbe pečat nadahnuća i pročišćene duše, pa je iskreno stavljao na papir sve ono što se događalo u njemu. Stoga bih i ponovio početnu misao, da je u punom smislu riječi "homo ecclesiasticus". Završio bih mišlju E. Rapp koja svoje razmišljanje o crkvenom skladateljskom radu F. Lučića izriče ovako: "Svako njegovo djelo ima jasan idejni potez iz kojeg izbija u prvom redu vjera, zatim umjetnost i znanje" (ista, str. 50).